

Datum

2020-02-20

Vår referens

Helena Hansson

Utvecklingssekreterare

helena.hansson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd

ASN-2020-370**Sammanfattning**

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att det är viktigt att kvinnor och män som har behov av det ges tillgång till, och deltar i, grundutbildning i svenska för att möjliggöra en väg in i samhället för personer som är i behov av försörjningsstöd. I promemorian beskrivs att förslaget om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) inte innebär någon förändring avseende gällande rättspraxis eller de krav som redan idag ställs på enskilda försörjningsstödstagare att vid behov delta i grundutbildning i svenska.

Förvaltningen delar beskrivningen i promemorian att förslaget inte innebär någon förändring avseende gällande rättspraxis om att vid behov delta i grundutbildning i svenska för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande. Förslagets fokus på den enskildes plikt bedöms av förvaltningen samtidigt kunna leda till en förenkling av den komplexitet av såväl individuella som strukturella orsaker till att personer står utanför arbetsmarknaden och kan vara i behov av ekonomiskt bistånd varvid ett nödvändigt utvecklingsarbete på strukturell nivå riskerar att försenas eller förbises. Förvaltningen bedömer att otydligheten snarare förstärks genom förslaget avseende vilka aktörer som gemensamt ska bidra till förutsättningar för att få effekt av intentionerna i förslaget.

Förvaltningen ser även en risk för negativa konsekvenser för enskilda i de fall personer avstår att söka stöd från socialtjänsten om de krav som generellt kommuniceras uppfattas som för strikta av en enskild person. Socialtjänsten har att göra en individuell bedömning vid prövning av rätten till bistånd. I förhållande till konsekvenser för barn är det särskilt av vikt att enskilda föräldrar i behov av stöd och bistånd faktiskt kontaktar socialtjänsten som då kan ställa krav på planering till egen försörjning utifrån familjens aktuella situation.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen vill betona vikten av att föreslagen ändring inte får medföra att kommuninvånare, oavsett försörjningsform, riskeras att utestängas från statliga arbetsmarknadsinsatser eller annat stöd och service genom Arbetsförmedlingen.

Utifrån en samlad bedömning om förslaget att införa ett tillägg i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att anses stå till

arbetsmarknadens förfogande är arbetsmarknads- och socialförvaltningens samlade bedömning att förslaget inte bör tillstyrkas i dess nuvarande form. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positiv till att ett uppdrag formuleras till lämplig myndighet att ta fram goda exempel avseende arbetssätt och insatser till föräldralediga för att stärka deras förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende *remiss från Socialdepartementet – Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd* enligt förslag.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Följebrev Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
- Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
- Förslag till yttrande - Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
- §30 Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
- G-Tjänsteskrivelse - Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd

Beslutsplanering

ASN presidieberedning 2020-02-03

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-02-11

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-02-21

Ärendet

Ärendets initiering

Ärendet är initierat genom att stadskontoret har berett Arbetsmarknads- och socialnämnden tillfälle att yttra sig angående promemorian *Språkplikt – Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd*. Även Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har beretts tillfälle att yttra sig kring promemorian. Sista svarsdatum är 2020-02-24.

Läsanvisning: I den utsträckning hänvisning görs till sidnummer i texten avses sida i bilagd promemoria *Språkplikt – Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd*.

Inledning

Socialdepartementets sammanfattning (s. 5) av promemorian lyder;

I denna promemoria föreslås att det införs ett tillägg i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande, en s.k. språkplikt. Syftet med tillägget om

språkplikt är att för den enskilde tydliggöra vikten av att delta i språkutbildning för att därigenom förbättra möjligheten att få ett arbete och att etableras i Sverige.

Av punkt 40 i januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, framgår att språkplikt ska gälla för den som tar emot försörjningsstöd.

Förslaget till ändring i socialtjänstlagen (2001:453) syftar till att förtydliga att deltagande i grundutbildning i svenska vid behov ingår i kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande för att rätt till försörjningsstöd för den enskilde ska kunna bedömas föreligga.

Förslaget är att ändringen i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen ska träda i kraft 1 januari 2021. I promemorian görs bedömning om att det inte finns behov av några övergångsbestämmelser eller särskilda informationsinsatser. (s. 29)

Förslaget om ändring i socialtjänstlagen innebär ingen förändring avseende gällande rättspraxis eller de krav som redan idag ställs på enskilda försörjningsstödstagare att vid behov delta i grundutbildning i svenska. (s. 20, s. 35)

Den som är bosatt i landet och saknar grundläggande kunskaper i svenska språket har enligt skollagen (2010:800) rätt att delta i kommunal vuxenutbildning i svenska (sfi). Förutom grundläggande kunskaper i språket syftar utbildningen till att ge vuxna invandrare som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter. Undervisningstiden i sfi ska enligt skollagen omfatta minst 15 timmars undervisning per vecka under en fyraveckorsperiod. (s. 17)

I promemorian beskrivs även uppdrag som Socialstyrelsen bör få kopplat till 1) att utreda förutsättningarna för att komplettera statistiken med uppgifter om deltagande i grundutbildning i svenska samt 2) att följa hur kommunerna tillämpar bestämmelsen i socialtjänstlagen om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att ha rätt till försörjningsstöd. (s. 24).

Därutöver anges i promemorian att ett uppdrag bör lämnas till lämplig myndighet att ta fram goda exempel avseende arbetssätt och insatser som kommuner bedömer vara lyckosamma för att stärka föräldrarnas förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden så att sådana arbetssätt och insatser kan spridas till kommunerna. (s. 27)

Rätt till ekonomiskt bistånd vid arbetslöshet (s. 10-12)

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Rätten till bistånd bygger på en individuell behovsbedömning relaterad till den enskildes behov. Försörjningsstödet karaktär av ett yttersta skyddsnät innebär bland annat att den enskilde måste utnyttja alla de möjligheter som normalt står honom eller henne till buds. Innan en person har rätt till ekonomiskt bistånd är han eller hon i regel skyldig att söka andra former av bidrag som finns, exempelvis bostadsbidrag, studiehjälp och a-kasseersättning och de eventuella inkomster och tillgångar den enskilde har ska i första hand användas till att tillgodose behovet av medel till sin försörjning innan rätt till bistånd föreligger.

Därutöver krävs att den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär bland annat att den som ansöker om ekonomiskt bistånd ska;

- vara anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen,
- finnas tillgänglig för att söka arbete,
- söka arbete, i regel heltidsarbete,
- delta i arbetssökarverksamhet som sker i samarbete med Arbetsförmedlingen under förutsättning att verksamheten i det särskilda fallet kan bedömas främja den enskildes möjligheter att få arbete,
- godta anvisat lämpligt arbete,
- **vid behov delta i grundutbildning i svenska,**
- acceptera de åtgärder i övrigt som samhället ställer till förfogande för arbetslösa, dvs. delta i verksamheter som anordnas för arbetslösa inom ramen för arbetsmarknadspolitik, t.ex. arbetsmarknadsutbildning samt
- beträffande den som har rätt till etableringsplan, delta i aktiviteter enligt planen.

Att delta i av socialnämnden anvisad praktik eller kompetenshöjande insats enligt 4 kap. 4 § SoL kan enligt förarbeten likställas med att stå till arbetsmarknadens förfogande. Socialnämnden ska samråda med Arbetsförmedlingen innan beslut om kompetenshöjande insats fattas.

Av 4 kap. 1 § SoL framgår vidare att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Detta innebär inte enbart en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats som kan komma i fråga. Biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och måste utformas på så sätt att det stärker den enskildes förutsättningar att i framtiden klara sin försörjning och sin livsföring i övrigt. Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer och andra föreningar. Nödvändigheten av samverkan med Arbetsförmedlingen för att gemensamt samordna insatser som kan vara aktuella för enskilda med behov av ekonomiskt bistånd har särskilt betonats i tidigare förarbeten.

Tidigare lagändring i syfte att förtydliga kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande

Det rådde stor politisk enighet när riksdagen i maj 2016 tog beslut¹ att i januari 2017 införa ett tillägg i 4 kap. 1 § SoL, det som nu utgör andra stycket i paragrafen;

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsloshet-och-ekonomiskt-bistand_H301SoU12

Även detta tillägg innebar i huvudsak en kodifiering av praxis. Tillägget syftade att tydliggöra samstämmighet mellan villkoren i lagen (1997:238) om arbetslöshetsersättning och förutsättningarna för rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen. Detta bedömdes öka förutsägbarheten för den enskilde och ge socialtjänsten en konkret lagbestämmelse att hålla sig till utan att tillägget skulle förhindra fortsatt utveckling av rättspraxis, inskränka grundläggande principer i socialtjänstlagen eller påverka det kommunala självstyret. En bedömning gjordes då att bestämmelsen inte i onödan skulle tyngas med alltför detaljerade krav utan det torde vara fullt tillräckligt med ett generellt krav om att den som kan arbeta ska stå till arbetsmarknadens förfogande. (s. 10)

Försörjningshinder registrerade av arbetsmarknads- och socialförvaltningen 2019

Vid varje beslut om att bevilja ekonomiskt bistånd har socialtjänsten att registrera försörjningshinder för sökande och medsökande make/maka/sambo/partner.

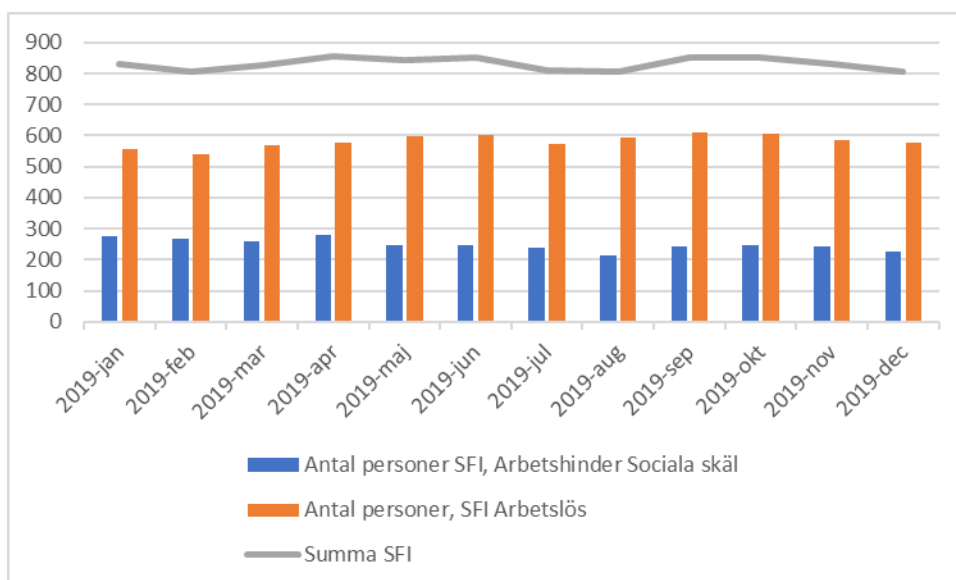
Försörjningshinder anger orsaken till att vuxna personer i ett hushåll är förhindrade att försörja sig och sin familj.² Vanligast försörjningshinder är *Arbetslös* (5438 personer december 2019 i Malmö), följt av *Arbetshinder, sociala skäl* (3510 personer) och *Sjukskriven med läkarintyg* (876 personer).³

Genom möjligheten att ytterligare specificera försörjningshindret med en orsakskod följer förvaltningen hur många personer som mot bakgrund av aktuell planering till egen försörjning studerar grundutbildning i svenska, sfi. Antalet personer med försörjningshinder *Arbetslös* eller *Sociala skäl* som genomför sfi-studier som del i sin planering till egen försörjning uppgick till i snitt 831 personer per månad 2019, se månadsuppgifter i diagram 1 nedan. För i genomsnitt 250 av dessa personer omfattar planen till egen försörjning, utöver sfi-studier, en planering som primärt är inriktad på en förändring av de sociala skäl som bedöms utgöra grund för behovet av ekonomiskt bistånd innan det att personer i övrigt bedöms kunna stå till arbetsmarknadens förfogande.

Diagram 1. Försörjningshinder som inkluderar sfi, antal personer per månad 2019

² <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2017-1-26.pdf> (s. 8)

³ Uppgifterna är hämtade via Malmö stads datalager via Koll

Registreringen bedöms inte fånga in alla personer som beviljats bistånd och läser sfi, till exempel mot bakgrund av att det kan ske inom ramen för den etableringsplan där försörjningshinder då ska registreras under orsakskategori *Etableringsersättning*. Inom arbetsmarknadsavdelningen arbetar en sektion särskilt med arbetsmarknadsplanering och insatser för de personer som läser sfi i syfte att främja personens fortsatta planering till egen försörjning genom arbete och studier.

I promemorian uppges att under 2018 var 66 procent av biståndsmottagarna i riket utrikes födda. I Malmö var 72 procent av aktledaren i hushåll som beviljades bistånd födda i annat land än Sverige, andelen gäller både under 2018 respektive 2019.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens bedömning kring promemorians innehåll

Mot bakgrund av svårigheterna att komma in på arbetsmarknaden för många utrikes födda, bland annat till följd av bristande språkkunskaper bedöms det i promemorian motiverat att införa ett tillägg i socialtjänstlagen om att vid behov delta i grundutbildning i svenska.

Språkplikten ska enligt promemorian riktas mot den enskilde. Genom tillägget framhålls vikten av att det råder en plikt att vid behov delta i grundutbildning i svenska språket för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande och därmed ha rätt till försörjningsstöd. (s.20)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig bakom att personer som har behov av grundutbildning i svenska har att delta i dessa studier, men bedömer att förslaget fokus på den enskildes plikt riskerar att leda till en förenkling av den komplexitet av såväl individuella som strukturella orsaker till att personer står utanför arbetsmarknaden och därav har behov av ekonomiskt bistånd. Förenklingen riskerar, enligt förvaltningens mening, fördröja att andra mer strukturella orsaker som skulle kunna gynna förutsättningarna för utrikes födda att lättare komma in på arbetsmarknaden uppmärksammas och att ett nödvändigt utvecklingsarbete kring dessa genomförs.

I promemorian (s. 20) anges att vid bedömningen av behovet av att delta i grundutbildning i svenska ska *kommunen* bedöma den sökandes språkkunskaper och om det finns brister som orsakar svårigheter att klara sin försörjning genom arbete. I bedömningen bör även beaktas vilka andra insatser den enskilde tar del av och kopplingen i övrigt till arbetsmarknaden.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens tolkning är att denna bedömning kommer involvera

såväl arbetsmarknads- och socialförvaltningen som gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen samt Arbetsförmedlingen och eventuellt andra aktörer som den enskilde erhåller insatser från.

Samtal har förts med gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen kring promemorias förslag om ny skrivning av socialtjänstlagens 4 kap. 1 §. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig bakom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens resonemang kring att det är av vikt att bedömning av den sökandes språkkunskaper i svenska i förhållande till svårigheter att klara sin försörjning genom arbete görs utifrån principer som underlättar inplacering på rätt nivå och studieväg och att det hade varit av värde att nationell vägledning ges kring detta.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens uppfattning att det vid krav på studier är viktigt att det upprättas en studieplan där individens långsiktiga mål med studierna framkommer. En tydlighet kring den enskildes förutsättningar samt planerade insatser för att komma in på arbetsmarknaden bedöms av arbetsmarknads- och socialförvaltningen bidra till att öka den enskilde personens motivation till studierna och eventuellt andra insatser, samt skapar förutsättningar hos såväl kommunala som statliga myndigheter att kunna planera utbud och genomförandet av utbildningar och insatser som leder till arbete.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen vill betona vikten av att det tydliggörs vem som ansvarar för att koordinera individens planering under den tid som individen befinner sig i studier som omfattas av studieplikt och studerar i enlighet med sin individuella plan. Utan en tydlig ansvarsfördelning ser förvaltningen en risk att studierna avbryts i förtid för andra insatser då individen kan lyda under flera olika myndigheters ansvarsområden. I detta sammanhang ser arbetsmarknads- och socialförvaltningen också det adekvat att lyfta de risker som förvaltningen bedömer kan uppstå genom den delvis omvända logiken kring att föra in en skrivning i socialtjänstlagen om att vid behov delta i grundutbildning i svenska för att kunna bedömas stå till arbetsmarknadens förfogande. Innebörden av detta kan i praktiken komma att innebära/ tolkas som att socialtjänsten ska överpröva om en person som ansöker om ekonomiskt bistånd, och som av Arbetsförmedlingen bedömts stå till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande, faktiskt står till arbetsmarknadens förfogande. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen vill särskilt understryka vikten av att föreslagen ändring i socialtjänstlagen inte får medföra att arbetslösa kommuninvånare, oavsett försörjningsform, ska riskera att utestängas från statliga arbetsmarknadsinsatser eller annat stöd och service genom Arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att föreliggande förslag accentuerar nödvändigheten av att det finns fungerande informations- och samverkanskanaler etablerade mellan kommunernas verksamhet/er för socialtjänst och vuxenutbildning samt Arbetsförmedlingen och att det finns organisatoriska förutsättningar som möjliggör nödvändig dialog. Den strategiska överenskommelsen mellan Malmö stad och Arbetsförmedlingen bedöms utgöra ett nav för att säkerställa att nödvändig samverkan upprätthålls. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer det som viktigt, och verkar aktivt för, att Malmöbor med försörjningsstöd ska kunna erbjudas samordnade kedjor av insatser, oberoende av huvudman, och att parallellitet kan råda mellan t. ex sfi-utbildning och arbetsmarknadsinsats.

Flera begränsningar avseende socialtjänstens möjligheter att bedöma om det i ett enskilt fall finns förutsättningar att ställa som krav på deltagande i svenska för den enskilde lyfts i

promemorian där arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser det som olyckligt att inte en kombination av insatser istället förespråkas om behov av sådana föreligger, exempelvis;

- I. För en enskild som av Arbetsförmedlingen har anvisats till ett arbetsmarknadspolitiskt program bör det inte anses finnas ett behov av att delta i grundutbildning i svenska för att han eller hon ska anses stå till arbetsmarknadens förfogande. (s. 22)
- II. För en enskild som får arbetslöshetsersättning bör mot bakgrund av de villkor som ställs för att beviljas sådan ersättning i regel anses ha en god anknytning till arbetsmarknaden. (s.22)
- III. För en förälder med barn under ett års ålder som inte har barnomsorg ordnad och som därmed inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande. (s. 23)

Promemorians förslag om tre övriga uppdrag

I promemorian föreslås även att tre särskilda uppdrag bör utformas;

Socialstyrelsen bör få i uppdrag att

- 1) utreda förutsättningarna för att komplettera statistiken med uppgifter om deltagande i grundutbildning i svenska, samt
- 2) följa hur kommunerna tillämpar bestämmelsen i socialtjänstlagen om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att ha rätt till försörjningsstöd. (s. 24).

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att statistik avseende deltagande i grundutbildning i svenska rimligen bör inhämtas genom registrerade betyg/ genomförda kurser av utbildningsanordnaren. Personer med ekonomiskt bistånd kan genomföra grundutbildning i svenska kopplat till planering (krav) som t. ex Arbetsförmedlingen ställer inom ramen för arbetsmarknadspolitiska program likväl som planering som arbetsmarknads- och socialförvaltningen utformat tillsammans med den enskilde. Se vidare under ekonomiska konsekvenser. Kopplat till uppdrag två, att följa hur kommunerna tillämpar bestämmelsen (i socialtjänstlagen) om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att ha rätt till försörjningsstöd bedömer arbetsmarknads- och socialförvaltningen att det vore positivt om en sådan uppföljning föregick nu aktuellt förslag om tillägg i socialtjänstlagen.

Därutöver anges att 3) ett uppdrag bör lämnas till lämplig myndighet att ta fram goda exempel avseende arbetssätt och insatser till föräldralediga biståndsmottagare som kommuner bedömer vara lyckosamma för att stärka föräldrarnas förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden så att sådana arbetssätt och insatser kan spridas till kommunerna. (s. 27)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positivt att en sådan kartläggning av goda exempel avseende arbetssätt och insatser som bidrar till att främja genomförd grundutbildning i svenska, fortsatta studier och/ eller förankring på arbetsmarknaden. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att målgruppen för sådana insatser inte ska begränsas till kvinnor och män i hushåll med ekonomiskt bistånd då försörjningsformen är underordnad syftet att nyanlända föräldrar ska ges förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Kopplat till arbetsmarknads- och socialförvaltningens uppdrag kring ekonomiskt bistånd bedöms det här väsentligt att myndighet som ges förslaget uppdrag, utöver goda exempel, även ges i uppdrag att utreda rättsläget avseende i vilken utsträckning en socialnämnd kan begära deltagande i sådan insats för att rätt till bistånd ska kunna bedömas föreligga.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens bedömning avseende beskrivna konsekvenser av förslaget

Ekonomiska konsekvenser (s. 31)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen saknar en bedömning av de ekonomiska konsekvenser som skulle kunna uppstå om socialnämndernas skyldighet att lämna statistiska uppgifter om ekonomiskt bistånd och kommunala arbetsmarknadsinsatser ytterligare utökas till att även omfatta statistik om deltagande i grundutbildning i svenska. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att förslaget om uppföljning och statistiskt (s. 23) riskerar medföra ökade kostnader för vilka nämnden bör ersättas enligt finansieringsprincipen. Uppgifter om deltagande i grundutbildning bör rimligen kunna inhämtas från de uppgifter som utbildningsanordnaren registrerar avseende den enskildes slutförda kurser inom grundutbildningen i svenska, oavsett om personen beviljats ekonomiskt bistånd eller ej.

Konsekvenser för den enskilde (s.32)

Förslaget avser att ge en tydlighet kring vad som krävs för att rätt till försörjningsstöd ska föreligga. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser här skäl att betona de risker som förvaltningen bedömer att förslaget för med sig. I promemorian är fastslaget att förslaget inte medför ett förändrat rättsläge då kravet att delta i grundutbildning i svenska språket enligt praxis redan utgör en del av det generella kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Socialtjänstlagens portalparagraf⁴ anger att målet med samhällets socialtjänst är att främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlika levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten har att göra en individuell bedömning i varje enskilt fall och för detta krävs att enskilda kvinnor och män, faktiskt och vid behov, tar kontakt med socialtjänsten. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att det finns en risk att kommunikering med en retorik där tyngdpunkten är på den enskildes plikt riskerar medföra att enskilda avstår från att vända sig till socialtjänsten och ansöka om ekonomiskt bistånd eller annat stöd som skulle vara nödvändigt för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer därmed att det finns en risk för att intentionen, att stärka enskilda kvinnor och mäns förutsättningar till inträde på arbetsmarknaden, istället kan bidra till att personer avstår från att söka ekonomiskt och/ eller socialt stöd med följd att de hamnar allt längre från arbetsmarknaden och i en mer socialt utsatt situation.

Konsekvenser för barn (s.33)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen instämmer i det som beskrivs men måste på motsvarande sätt som under konsekvenser för den enskilde, lyfte fram de risker som förvaltningen ser med förslaget. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att förslaget riskerar få negativa konsekvenser för barn i de fall vårdnadshavare avstår från att söka stöd då de krav som kommuniceras så som plikt eller precisa krav, enligt individens egna bedömning, kan uppfattas som för svåra att uppnå för att det ska vara troligt att kunna erhålla stöd i sin situation. Barn riskerar därmed, utan socialtjänstens kännedom, att växa upp under ekonomiska och sociala förhållanden som inte kan bedömas motsvara vad som är att anse vara barnets bästa.

⁴ 1 kap. 1 § SoL https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Konsekvenserna för jämställdheten (s.32) samt det *integrationspolitiska målet* (s. 33)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att det är viktigt att kvinnor och män som har behov av det ges tillgång till, och deltar i, grundutbildning i svenska för att möjliggöra en väg in i samhället för personer som är i behov av försörjningsstöd. Mot bakgrund av att förslaget tillägg i socialtjänstlagen inte medför ett förändrat rättsläge då kravet att delta i grundutbildning i svenska språket enligt praxis redan utgör en del av det generella kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande bedöms *konsekvenserna för jämställdheten* (s.32) och det *integrationspolitiska målet* (s. 33) av förvaltningen som ringa. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen arbetar medvetet med att varje kvinna och man, oavsett bosättningstid i Sverige, utifrån en individuell planering ska ges tillgång till de insatser som möjliggör en framtida egen försörjning. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen arbetar aktivt med att motivera enskilda till studier för att stärka förutsättningarna till framtida egen försörjning, studier som kan omfatta grundutbildning i svenska, gymnasiekompetens eller arbetsmarknadsutbildning.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens avslutande synpunkter

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har en övergripande invändning mot förslaget att i socialtjänstlagen (2001:453) som är en ramlagstiftning införa ändringar innebärande vissa detaljerade anvisningar och krav, eftersom det skulle innebära ett avsteg från utformningen av socialtjänstlagen som helhet. Redan nu gällande lagtext samt aktuell rättspraxis innebär att krav ställs på att personer som har behov av grundutbildning i svenska deltar i och genomföra sådan utbildning för att rätt till bistånd ska bedömas föreligga.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att en ramlag kräver välfungerade informationskanaler med nationellt stöd för att ge adekvat vägledning till både allmänhet och socialnämnder avseende lagens tillämpning i särskilda frågor. Mot bakgrund av att det fortlöpande sker en ständig utveckling av rättspraxis i förhållande till nya eller ändrade lagar, rättsfall och JO-beslut - samt samhällsutvecklingen i stort - bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden det relevant att föreslå att Socialstyrelsen ges i uppdrag att mer frekvent än vad nu skett genomföra revidering och uppdatering av den nationella vägledningen *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten*. Utöver vägledning för berörda nämnder bedöms förslaget säkerställa att invånare i Sverige, oavsett hemkommun, ges tillgång till likvärdig information avseende både rättigheter och skyldigheter kopplade till rätten till bistånd

Ansvariga

Petra West Stenkvist Enhetschef

Katarina Lindeberg Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef